

Rozhovor s Petrem Novým

26.12.2013 ČRo Radiožurnál, 10:05 Host radiožurnálu

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Šest a půl minuty po desáté hodině vám přejeme s naším hostem, kterým je dnes Petr Nový, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. Dobrý den.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Dobrý den.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Jaká byla cesta z Jablonce?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Cesta byla dobrá, nikde žádné auto, žádná námraza, takže dokonalá cesta.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Jak vypadají dnes v dnešní době sklárny?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Museli bysme asi specifikovat, jak které, ale obecně už poslední dva roky se sklářství začíná dařit lépe. Letos by to mělo být ještě lepší. Už se dostáváme na nějakých 40 miliard korun v objemu tržeb, kolik by firmy měly mít. A samozřejmě mění se tam ten poměr, že už to není tak, že by tím tahounem třeba nebo tím velmi, tou velmi významnou částí byla ruční výroba skla. Ale dneska se ten vzestup týká zejména výroby plochého skla obalového, i když i tyto užitekové malilinko vzrostlo.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Řekněte mi, kdy byl vlastně vůbec největší rozkvět tohoto řemesla.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak když to vezmeme hodně historicky, tak opravdu velikánský rozkvět je druhá půlka šestnáctého století, potom s objevem českého křišťálu a začátkem světového obchodu se sklem, tak samozřejmě první půlka osmnáctého století. Potom je úžasné období biedermeieru dvacátá třicátá léta devatenáctého století a pak máme ohromný boom ještě kolem roku 1920 a velmi dobrá byla třeba léta osmdesátá dvacátého století.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A kdybyste v některé z těch starších dob mohl žít, tak co byste si vybral za dobu, za řemeslo, u koho byste a u čeho byste chtěl být?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak já díky tomu, že jsem profesí historik, tak tyto sny nemám, protože vždycky se mi k tomu ještě vybaví všechny ostatní věci, které v té době byly, tak si potom představuju, že bych z té dílny vyšel a dostal se do toho prostředí, které mi úplně by asi nevyhovovalo, protože jsem klasický obyvatel už dvacátého nebo dvacátého století v každém případě. A možná devatenácté století, druhá půlka, to by mě možná bavilo, ale zas ono i těch válek tehdy bylo dost, takže já jsem rád, že žiju tam, kde žiju.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Ale i historici mají své sny. Tak co vy kurátor hlavního muzea, jaký je ten největší sen?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Největší sen kurátora je ... Tak já si ho v podstatě plním, můžu říct, protože největší sen kurátora je, když může dělat výstavy, které ho baví, a může třeba udělat stálou expozici a podobné věci. A to se mi v Jablonci povedlo, to se mi v Jablonci daří, takže já v podstatě nějaký sen takového typu, že bych se chtěl potkat s nějakým umělcem nebo že bych se chtěl potkat s nějakým sklářem, tak opravdu úplně nemám, to vás zklamou.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Náš host, kterého se můžete i vy ve vysílání dopoledního Radiožurnálu ptát, je Petr Nový, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Hostem v dopoledním Radiožurnálu je kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou Petr Nový. Perličkové kabelky, tak to je název výstavy, která teď u vás v muzeu probíhá, jsou tam kabelky vyrobené z korálků z Jablonce a okolí. I z perel?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Ne, ne, ne, my jsme se věnovali nebo kolegyně Katka Hrušková, která tu výstavu dělala, tak skutečně to jsou perličkové kabelky skleněné. Podařilo se jí na ten sál jich umístit kolem jedné tisícovky. Jsou tam většinou práce Jarmily Hlavové z šedesátých až osmdesátých let dvacátého století, ale jsou tam i ukázky perliček ze století osmnáctého, takže je to taková ilustrativní výstava o tom, jak taková perličková kabelka vypadá a jak vůbec ty skleněné perličky na kabelkách můžou vypadat, protože to jsou dvě různé věci. A máme tam i současné výrobce, protože je to výroba, která pořád běží.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A jaká je tradice bižuterie u nás?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tradice bižuterie u nás, tak mohli bysme začít Kelty samozřejmě, oni měli specifické barevnosti, měli prstencové korále, ale to, čemu my dneska říkáme bižuterie, tak to je záležitost, která začíná na přelomu sedmnáctého osmnáctého století v severních Čechách v souvislosti s tím, že se v této oblasti opracovávaly polodrahokamy, tak tam začínají obchodníci dovážet tehdy tu novinkovou kompozici, kterou ti místní brusíči opracovávají také. A protože to byla exkluzivita, tak se ty první bižuterní kameny a perle prodávaly v některých případech srovnatelně draho jako třeba ty polodrahokamy.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Když jste zmínil Kelty, tak údajně keltské kmeny u nás zavedly tu výrobu skla. Jak to tehdy vypadalo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak Keltové byli první, kteří skutečně se sklářský výrobě věnovali. Do té doby samozřejmě se do Čech běžně nebo do dnešních Čech běžně dovážely skleněné korálky a měnily se tady třeba za med, kožešiny a otroky. České země byly velmocí, byla to křížovatka obchodu s otroky, takže i to se samozřejmě tady dělo, takže jste tam mohla koupit za určitý počet korálků, nevíme asi za kolik, ztepilého chlapce nebo šikovnou dívčinu. V každém případě jak to tehdy vypadalo, tak Keltové měli opevněná hradiště, měli oppida, my máme nějaké obrázky, jak vypadaly asi tak sklářské, neřekl bych hutě, ale spíš sklářská zařízení na jih odtud. Takže s dnešní sklárnou to nemá vůbec nic společného. Je to v podstatě otevřená pec, řekněme.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A ten rozvoj sklářství a sklářské výroby můžeme datovat do středověku?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Rozvoj jako takový potom až do renesance, ale začátek u nás je v době posledních Přemyslovců, řekněme ve třináctém století zejména, kdy se začínají vyrábět jak dekorativní poháry a takovéhle záležitosti, tak samozřejmě i okénka skleněná. Jak tabulky, tak ta kolečka, která se potom zasklívají. A začínají se snad, předpokládá se, že se možná už i s těmito komoditami obchodovalo. Ale pak nastupuje ta velká sklářská doba ve druhé půlce šestnáctého století.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A jak tedy ještě v té době vypadal ten obchod? Odkud, řekněme, se k nám dováželo zboží a kdy, řekněme, vaše výroba dostala tu převahu nad tím dovozem?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

To je hodně složitá otázka. Ale řekněme, že ta cesta k té převaze začíná ve středověku, potom se to začíná vyrovnávat v období renesance, kdy těch skláren skutečně vyrůstá, vyrůstají desítky po Čechách a po Moravě. A samozřejmě to sklo, které se vyrábělo tady, vypadalo trochu jinak než to importované. Když mluvíme o importovaném, tak mám na mysli hlavně sklo benátské, které bylo mnohem zdobenější, bylo patrně čistší a tak dále. Ale máme i doklady o tom, že i v českých sklárnách byli schopni vyrobit sklo takové, že jako italské vypadalo, jen ty vstupní suroviny byly hodně drahé.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A to naše sklo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

A to naše sklo, to, čemu my říkáme naše sklo, tak je asi český křišťál, který se objevuje na několika sklárnách na konci sedmnáctého století. A to je sklo, které bylo tvrdé, dalo se brousit a rýt. Ono ne že by se neznalo broušení a rytí, znaly ho už v antickém Římě, ale poprvé se tyto techniky masivně uplatňují. No a také se tam povedla ta šťastná chvíle, že se naši obchodníci, kteří byli schopni, ochotní a měli i dost štěstí na to, aby toto zboží dostali do světa, takže přes svoje partnerské firmy v Hamburku, v Brémách vlastně začínají exportovat třeba až do Jižní Ameriky.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A už se tehdy věřilo, že střepy nosí štěstí?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak já si nejsem úplně jistý, že třeba hrabě Kinský, kterému piráti přepadli loď a rozbili mu tam zrcadla, tak si myslel, že střepy nosí štěstí, ale na druhou stranu zase mu to pomohlo v argumentaci, že určitě z Terstu nebudou dělat hlavní přístav pro obchod se skleněným zbožím, že radši zůstanou u toho Hamburku, i když není v Rakousku nebo v rakouském císařství, protože na Středozezemním moři jsou pořád bouře a samí piráti, hlavně tunišťi tehdy, takže mu to zas pomohlo v argumentaci. Takže v určitém ohledu se dá říct, že střepy přinášejí štěstí.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A věříte tomu i vy?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Já nesmím. Já když pracuju v muzeu, tak každý střep pro mě znamená zaprvé nenávratnou škodu, za druhé shánění restaurátora a za třetí velké papírové nepříjemnosti. Takže já se snažím střepům skutečně vyhnout.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Petr Nový z jabloneckého Muzea skla a bižuterie. Náš host, kterému můžete posílat svoje otázky přes Radiozurnal.cz, anebo přes Facebook.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Hostem v našem vysílání dopoledního Radiožurnálu je Petr Nový z jabloneckého Muzea skla a bižuterie. Co všechno vlastně člověk u vás v muzeu najde a může vidět?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak my v současné době máme nějakých zhruba tisíc metrů čtverečních stálých výstav a dočasných výstav. Máme tři budovy. Patří nám třeba i muzeíčko na Kristiánově, jedno z nejvýše položených u nás, kde byla sklářská osada. A u nás na té hlavní budově, my jsme docela rádi, že si myslíme, že když přijde třeba dvakrát za rok, ne tedy týden po sobě, ale dvakrát za rok, na jaře a na podzim, tak vždycky uvidí něco jiného, protože my ty expozice opravdu měníme, doplňujeme, aktualizujeme a máme tam největší expozici skla u nás a myslíme si, že i zůstane, pokud to budeme brát tak, že je to kompletní přehled od historického skla českého až po současnost. My si docela zakládáme na tom, že v roce 2013 třeba už vystavujeme i věci vyrobené v roce 2013. No a bižuterie, to je samostatný případ, protože nic podobného na světě vidět nemůžete, protože nikde jinde na světě se nevyráběly nebo aspoň neobchodovaly všechny tyto bižuterie jako v Jablonci. Takže jenom pro představu, my máme ve sbírce přes 12 milionů kusů bižuterie, ve skle máme druhou největší ...

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Na všechny jste si sáhl?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

To bych asi nezvládl, to bych měl opravdu asi ručičky hodně znavené, to určitě ne. Ale ono se to samozřejmě počítá nějakým průměrem podle toho, že ty věci jsou našité na kartách, takže máte třeba na kartě 50 knoflíků nebo taky 100 knoflíků, tak to zprůměrujete. Pak máme velkou kolekci vánočních ozdob, taky pokud víme, tak je to největší veřejná kolekce na světě, nějakých 16 tisíc kusů. A my samozřejmě pořád zpracováváme, zpracováváme, zpracováváme a to, co zpracujeme, tak z toho děláme výstavy nebo to dáváme do stálé expozice, protože nechceme se k těm tématům, řekněme, neustále vracet pořád dokola, ale chceme ukazovat nové věci.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Jak se zrodily právě ozdoby na stromeček, kdy to bylo, kde to bylo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak zrovna shodou okolností včera jsem na internetu, na jednom internetovém deníku četl, že je vymyslel jakýsi Francouz v padesátých letech devatenáctého století, a zaplakal jsem.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Já jsem zase četla, že to bylo v Německu.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

No není to ani v Německu a není to ani ve Francii, ale je to v Jizerských horách. Aspoň pokud víme, tam opravdu už po roce 1840 se vyráběly a expedovaly foukané koule na stromeček. Protože ale v Jizerských horách v té době frčely jiné věci, řekněme z hlediska bižuterie ...

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Co to bylo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Perle, perličky, kameny, začínají knoflíky, tak se nenašlo patrně, nenašel se patrně obchodník, který by s tímto sortimentem naveliko chtěl podnikat. Takže pomalinku ta výroba zase utichla. Mezitím se ještě v Jizerských horách vymyslel způsob, jak je vnitřně stříbřit, a pak to kompletně takhle vlastně se přeneslo do Lauši v Německu, což je to centrum výroby, kde někde v šedesátých letech devatenáctého století se začínají ty ozdoby vyrábět, ale velká móda to je až potom hlavně v době secese.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Je to velká alchymie stříbření zevnitř? Základem je dobrá voda?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak velká alchymie ... Tam spíš byl problém v tom, že oni to dlouho stříbřili tím způsobem, že nabrali ten stříbřitý roztok do pusy a vyfoukli ho dovnitř. Potom z toho vznikla taková zvláštní sorta lidí, kterým se říkalo modří nebo černí lidé. Lékaři je milovali, ty si je vybírali a vozili je po přednáškách, protože jim vzhledem k tomu, že tam bylo stříbro, tak jim kůže černala nebo modrala. A byl to velmi nezdravý proces, který někdy po roce 1875, 76 se vyřešil tím, že jistý zámečník Pitzek v Josefově dolu, psáno tedy německy Pitzek, tak ten vymyslel strojek, který dokázal tomu stříbření nebo to stříbření zlidštit.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A ta voda?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Já si nemyslím, že základ je v té vodě, základ je v tom poměru.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Když se zeptám na tu výrobu, která přetrvává u nás dodnes, foukané koule i řetězy z perliček z dutých perlí, vlastně v malých domácích dílnách a rodinných firmách se vyrábějí dodnes. Tak když bychom se podívali, jak se vlastně měnily ty ozdoby v průběhu času, jestli zůstávají, řekněme, některé, které jsou stejné, neměnné, ten design je prostě takový, jaký byl tenkrát?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Ano, zůstávají. Jsou ozdoby, které jsou neměnné. Třeba muchomůrky, řekněme, ty se objeví a potom už zůstávají v té variantě, v které jsou. Ale do toho procesu vstupují taky hodně zákazníci, ty velké obchodní domy nebo velcí obchodníci, kteří mají třeba i své vlastní vzory a nechávají si je potom vzorovat pro své speciální zákazníky. Takže ono hodně záleží na tom, pro které, řekněme, i teritoriální území jsou ty ozdoby vyráběny. My právě, ta kolekce v našem muzeu je specifická hodně tím, že tam je velké množství právě exportních ozdob. Takže třeba po útocích na New York 2001 vznikla kolekce neuvěřitelná vánočních ozdob, které jsou z části tradiční, ale na všem je třeba americká vlajka. Nebo dokonce máme i dvojčata jako vánoční ozdobu. Takže dá se nalézt téměř cokoli a speciálně Spojené státy byly zemí zaslíbenou pro vánoční ozdoby.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A je nějaký typ ozdoby, který možná doma někde máme v krabici, nebo teď třeba visí na tom vánočním stromečku, který se dá označit, že je pokladem mezi ozdobami?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak mezi poklady třeba patří ne tak četné vánoční ozdoby, které jsou z papíru, z kartonu polepené balotinou, skleněnými perličkami, takže řekněme papírové polepené drobnými skleněnými tělísky, tak ty se nevyráběly zase tak dlouho. Začíná to někde před první světovou válkou, vyrábí se ještě mezi válkami a pak to ustalo. Takže to je zrovna takový specifický typ. Takže pokud má někdo doma mlýn, nějaké ovoce, jakoukoli jinou stavbu polepenou těmi drobnými perličkami, tak to je historická ozdoba velmi pravděpodobně. Tomu se potom moc nevěnovali.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Nejen o ozdobách s balotinou budeme mluvit s naším hostem, kterým je Petr Nový. Zase po půl jedenácté po zprávách.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Ano a také s aktuální zprávou. Harrachovská sklárna se po třech letech ztratila znovu vrátila do černých čísel. Harrachovská sklárna je nejstarší funkční sklárnou v Evropě a zřejmě i na světě. Loni oslavila 300 let existence a v jednadvacátém století se tam stále vyrábí sklo tradičním způsobem. A příjmy z turistiky, tak ty dnes tvoří třetinu obrátu. O sklu, o bižuterii, o drahokamech, o sklárnách a sklářích si budeme povídat i dál a můžete se přidat i vy se svými otázkami na našeho hosta, kterým je Petr Nový, kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Proč je právě historie českého sklářství bohatá v podhorských oblastech Jizerských hor, Orlických, Krkonoš nebo Šumavy? Další otázka na našeho hosta Petra Nového z Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou. Tak čím to bylo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak prapůvodně za to určitě mohla vrchnost, mohli za to šlechtici, kteří vlastnili tato panství. Neměli v době renesance využití pro vlastní porosty, protože k ničemu jinému to dřevo nedokázali použít. Takže jsou velice rádi, že sem začínají přicházet skláři, přicházejí ze Saska v té době renesance, protože v Krušných horách bylo několik sklářských významných rodin, které vlastně jsou vypovídání ze smluv, které tam měly, protože zas tamní vrchnost zjistila, že za mnohem menší peníze s větším výnosem je lepší věnovat se důlnímu podnikání. Takže ty sklárny v podstatě vyhánil. No a oni je sem zase lákají čeští aristokraté.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A je už z té doby, řekněme, znám nějaký sklář a český design, to, co by dnes bylo označováno českým designem, na co se navazuje to, co přetrvává? To, co se dělá stále a bude dělat.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak já bych to malinko otočil, nenazval bych to asi přímo designem, ale české sklo mělo vždycky takový punc inovace. Mělo takovou tu překvapivost, třeba v nových barvách, které nikdo nečekal, že je ze skla možné udělat, které se potom imitovaly. To je věc společná potom i pro další století. Zatímco v těch tvarových záležitostech tam moc experimentovat se ani nedá, on to musí někdo koupit v tom množství, ve kterém potřebujete. Takže to české sklo, když mu budeme tedy říkat české v tom zemském slova smyslu, můžeme se vrátit třeba k Schürerům v době renesance, kteří dokonce potom si zakoupili i rytířský titul dědičný, byli Schürerové von Waldheim, a ti přichází s modrým sklem, s kobaltovým sklem, které se do té doby nevyrábělo. Takže nová barva, úžasná záležitost. Pak je tady Friedrich Egermann, to hodně teďka přeskakujeme, protože o křišťálu jsme se bavili hodně, ale to je zase další velká osoba v první půlce devatenáctého století, která přichází s novými rafinačními nebo zdobnými technikami a zase s novými barvami. V té době bylo velmi oblíbené rubínové sklo třeba, které se skutečně vyrábělo, takže se do té tavby muselo dát práškové zlato. On přišel s červenou lazurou, která je v podstatě malířská technika, ale vy na první pohled nepoznáte, že to není vyrobeno z toho rubínového skla. Takže zase úžasná záležitost. Typická věc je, že on si to vlastně chránil pro sebe a vyráběl to exkluzivně pro jednu německou obchodní firmu, než mu to ukradli.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Tak já pocházím z Jilemnice a tak trošku trpím na hraběte Harracha a jeho panství a velmi dobře znám Vítkovice-Poniklou, tam vznikl ten artikl na svou dobu také poměrně nevídaný, to skládání z těch sekaných perlí. Máte je rád?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak jestli je mám rád, mě spíš vždycky překvapí, co se z toho všechno dá sestavit. To určitě historicky to rád mám, protože tenhle ten sortiment vzniká, my nevíme přesně, jestli v Poniklé. Poniklá byla jedna z oblastí, kam se ta výroba zadávala. Já teď nejspíš vidím nějakého exportéra nebo velkého dodavatele foukaných perlí, protože ono to skutečně vzniká někde kolem roku 1908, 1910 a to je velká krize v obchodu s foukanými perlemi v Indii, protože japonská konkurence začala Jablonec vytlačovat. Tam ta globalizace už byla mnohem dříve. A oni najednou měli, protože se vždycky vyrábělo na sklad, tak najednou ty sklady měli plné přilíš. A tehdy patrně někoho napadlo no budeme z toho dělat něco jiného a někdo to dokázal prodat. A protože je to období, kdy skleněné vánoční ozdoby už jsou velmi populární i ve Spojených státech a po celé Evropě, tak se začínají samozřejmě na tom trhu prosazovat. Je docela zajímavé, že třeba v době socialismu velkým trhem byla Velká Británie, potom Polsko, Rumunsko a to do té doby, než to Polsko, Rumunsko začalo dělat samo samozřejmě. Ale mě tam překvapila ta Velká Británie třeba v sedmdesátých letech.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A co ten hrabě Harrach a skláři?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Hrabě Harrach a skláři, lyžníci ... Hrabě Harrach byl specifický v tom nebo rodina Harrachů, že si tu sklárnu podržela vlastně, dokud jim to Němci za války nesebrali, takže si tu sklárnu podrželi ve svém vlastnictví, že ji nepřenechali. Ta sklárna je specifická i sortimentem a protože vyráběla samozřejmě věci velmi luxusní přímo pro Harrachovy třeba i přátele a tak dále.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A bylo tam i to barevné sklo. Další otázky, které přicházejí, děkujeme za ně, pošlete další, budeme odpovídat už za chvíli. Posloucháte dopolední Radiožurnál.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Historicky přicházely změny, hospodářské změny. Jak na ně tehdy řemeslníci, skláři a přidružené profese dokázaly reagovat? Co mi k tomu řekne náš dnešní host v dopoledním Radiožurnálu Petr Nový?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak já tím, jak se tomu věnuju docela dlouhou dobu a dost jsem k tomu přečetl, tak mám z toho takový pocit, že řemeslník sám od sebe se nesnaží moc inovovat. Prostě řemeslník vyrábí to, co dokáže tomu obchodníkovi předat. Ale s těmi inovacemi nebo s tou, tím motorem těch inovací bývali obchodníci v historických dobách, protože ti jezdí po světě, ti přiváží třeba i ze světa výrobky, které tam vidí a chtějí je po místních řemeslnících vyrobit. To, co bylo úžasné na českých sklářích a výrobcích bižuterie, pro mě nebylo ani tak vymýšlení nových tvarů a neviděných dekorací a podobných záležitostí, protože to tam také samozřejmě najdeme, ale byla právě ta úžasná adaptace na to, co ve světě se dá dobře prodat. A oni to dokázali vyrobit někdy i rychleji, skoro vždycky levněji, ale ve srovnatelné kvalitě někdy i vyšší, než byla ta konkurence. Takže i české sklo mělo takovou pověst.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

No a co třeba, řekněme, přesně v tomto procesu, jak jste to popsal, můžeme doma mít? Co bylo takovým tím opravdu skvostem?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak takovým skvostem nebo třeba sběratelským artefaktem je toaletní sklo firmy Schlevogt, kde vlastně úplně na začátku najdete jako inspiraci Reneho Lalika, který vyráběl exkluzivní parfémové lahvičky, které byly samozřejmě drahé. A Schlevogt dokázal ve spolupráci s výtvarníky, které oslovoval, vlastně je to jeden z prvních, o kterých víme, že opravdu cíleně vytvářel katalogy s tím, že do nich uváděl jména výtvarníků, které oslovil, a cíleně si vybíral i třeba známá jména /nesrozumitelné/ aby to díky nim prodal. A ten samozřejmě to prodával za "zlomkovou cenu" proti tomu Lalikovi. Stejným případem je třeba sklárna Loetz secesní, kde na jedné straně máte jasnou inspiraci firmou Tiffany, která, americká firma, která vyráběla nebo americký šperkařo-zlatníko-sklář, který vyráběl exkluzivní předměty. No ale co dokázal vyrábět v rámci ruční výroby, řekněme, masově a samozřejmě za mnohem nižší ceny, a to tak dokonale, že v roce 1904 na výstavě v St. Luis přímo v srdci Ameriky za ně dostal zlatou cenu.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Vy jste dokonce i pátral po předcích rodiny Schlevogtovy. Musel jste zažít, řekněme, neuvěřitelné lidské příběhy. Co vám zůstalo pod kůží?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak určitě zažijete zajímavé věci v tom třeba, jakým způsobem se historie očima někoho jiného vykládá vždycky jinak. I každý příslušník té rodiny, s kterým jsem mluvil, si ty věci jinak pamatuje a na vás potom je si sesadit dohromady ten příběh a samozřejmě spojit ho s dokumenty písemnými, které se dochovaly. A velmi zajímavá tam třeba pro mě záležitost byla ta, že Henry Günther Schlevogt jako hlava té rodiny, tak byl třeba natolik drsný podnikatel, že neměl ani třeba problém vzít nápad svému synovi.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Ptejte se našeho hosta. Už za chvíli se dostane na vaše otázky, které nám posíláte na radiozurnal.cz.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Přicházejí otázky a my teď budeme odpovídat. Někdo, kdo se nepodepsal, se vás, pane Nový, ptá, jak se vyvíjela technologie výroby plochého skla. Kdy vlastně nejpозději mohly být vyrobeny okenní tabulky, které jsou zvlňené a mají kazy (bublinky)."

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak oni v principu byly historicky dva způsoby výroby tabulového skla nebo okenního skla. Jeden byl rozřezáváním válců, ten druhý byl, že se roztočil na píšťale takový terč, který se potom rozřezal. Za Ludvíka XIV. ve Francii potom se vymyslel způsob pomocí rytí skla. Řekněme, že v osmnáctém století už se objevuje sklo, které je, řekněme, dokonalé.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Další dotaz, jestli znáte sklárnu ve městě Poltár na Slovensku a jestli v muzeu máte jejich výrobek, sada skleněnek Zlatá Zuzana." Děkuje vám za odpověď Ivan Zamák ze Slovenska.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak Poltár máme zastoupený, bohužel tedy jednou jedinou věcí. Je to olovnatý upomínkový pohár s víkem k nějakému výročí. Měli jsme ho na výstavě, tuším, v roce 2010. A jinak ke sklárně v Poltáru tam je spíš jako smutná ta současnost. Jinak jako výrobce olovnatého skla to určitě byla zajímavá sklárna.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A jakou budoucnost má podle vás české sklo?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Ono to hodně souvisí s tím, jakým způsobem se budou i čeští podnikatelé chovat. Jestli budou aktivně "obrážet" veletrhy, jako je třeba ve Frankfurtu nebo jiné další, jestli budou se aktivně ukazovat v Číně, jestli stát bude ten, kdo jim k tomu bude nějakou podporu dávat. Dávalo Rakousko-Uhersko, proč by nemohl dávat i dnešní stát nějakou podporu. Vůbec obor, který je natolik proexportní a jeden z těch, který má velmi aktivní saldo zahraničního obchodu a pořád sklářství je obor, který zaměstnává docela velké množství lidí a který přináší právě tu přidanou hodnotu i v tom, že dělá velmi dobrou image České republiky v zahraničí.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Co je třeba největším konkurentem české bižuterie?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak chtělo by se mi říct, že zahraniční konkurence, zároveň samozřejmě to jsou i výrobci sami mezi sebou, protože jsou výrobci, kteří nemají problém vyrábět to, co vyrábí jejich kolega o dům dál. Jsou výrobci, kteří třeba zůstali u sortimentu, který vyráběly bývalé národní podniky před privatizací, takže tam je to celé o tom, aby ten obor jako takový táhl za jeden provaz a aby se neděly takové věci jako různé prodávání receptur a podobné záležitosti z devadesátých let, aby už to nepokračovalo.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Napsala nám Eva Kudláčková, že jsme nemluvili o Desné v Jizerských horách, rodině Rýdlových, že je to velmi významná oblast sklářství, že tam byla jedna sklárna vedle druhé.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak to dodnes je. Tak my jsme nemluvili ani o Rýdlech, ani o Schreiberech ani o Reiších, protože samozřejmě na to určitě tady na to nebyl čas. Ale koneckonců Josefu Rýdlovi se říkalo sklářský král Jizerských hor. Zaměstnával dohromady nějakých 2,5 tisíce lidí. Těch skláren ... Oni tam dodnes fungují, dodnes pracují, vlastní je firma, která je největší u nás, která zaměstnává 5 tisíc lidí celkem a dělá všechno od skleněné bižuterie a bižuterií a perliček třeba až po svítidla.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

A co teď nejvíc frčí?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Já bych řekl, že dneska největší módou jsou svítidla. Když se podíváte na designové přehlídky, tak dneska se opravdu hodně lidí věnuje vzorování, navrhování a pokouší se prodávat lampičky, lustry. Někomu to jde lépe, někomu hůře.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Nejmódnější barva historicky dá se říct, která to byla? Co třeba moje milovaná černá? Jak na tom byla?

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Tak v bižuterii bez černé bysme se určitě nehnuli. Tam v každém případě je to taková dlouhodobě velmi módní, módní barva. Ve skle si troufnu říct, že jedna z těch opravdu zásadních barev bylo právě to rubínové sklo, které v sobě neslo tu exkluzivitu tím, že i když potom už se to barvilo mědí nebo

selenem, tak pořád tam je za tím ta pověst nebo pověst, pověsti kolem Kunkela, který si všechno, co všechno si vytrpěl kolem toho, než vymyslel rubínové sklo. A tak dále.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Já vám moc děkuju, že jste přijal naše pozvání a přijel sem k nám za vámi. My vám to třeba oplatíme a přijedeme se podívat k vám do jabloneckého Muzea skla a bižuterie. Petr Nový byl naším hostem, děkuju.

Petr NOVÝ, hlavní kurátor Muzea skla a bižuterie v Jablonci nad Nisou

Děkuju za pozvání, hezké svátky přeju.

Patricie STROUHALOVÁ, moderátorka

Na shledanou.